

Handläggare: Malin Torberger
Telefon: 08 508 12 25 416

Till
Socialnämnden

Förslag till reviderade riktlinjer för riksfärdtjänst

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förslaget till revidering av riktlinjer för riksfärdtjänst.
2. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för vidare beslut i kommunfullmäktige.

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Fredrik Jurdell
Avdelningschef

Sammanfattning

Stadens nuvarande riktlinjer för riksfärdtjänst antogs i kommunstyrelsen 2006. Då vissa förändringar har skett dels avseende rättspraxis, dels i lagen om riksfärdtjänst (1997:735) sedan dess, har socialförvaltningen gjort en översyn av riktlinjerna. Riktlinjerna från 2006 är också relativt kortfattade i sin utformning. I förslaget som här lämnas har strukturen i riktlinjerna delvis ändrats, vissa delar har förtydligats väsentligt och en del exempel har tillkommit för ökad förståelse av lagens innehåll. Revideringen föranleds alltså inte enbart utifrån förändrad lagstiftning och rättspraxis utan också utifrån att väsentlig vägledning om innehållet i aktuell lagstiftning och handläggning av ärenden avseende riksfärdtjänst, saknas i de nu gällande riktlinjerna.

Den lagändring som har skett sedan 2006 avser riksfärdtjänst för personer under 18 år där lagstiftaren har bestämt att en jämförelse ska göras med barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning. I rättspraxis har sedan 2006 förtydligats att rätt till riksfärdtjänst inte föreligger för resor i samband med fackliga uppdrag, då dessa anses tätt sammankopplade med den enskildes arbete och sådana resor ska bekostas av arbetsgivaren. Avseende resor med riksfärdtjänst där den enskildes personliga assistent är ledsagare har man i kammarrättsdomar

slagit fast att reskostnaden för assistentens ledsagare inte täcks av assistansersättningen utan ska ersättas av kommunen. Även ett JO-uttalande (3127-2006) har tillkommit som slår fast att beslut om riksfärdtjänst i normalfallet bör omfatta enstaka resa, inte flera resor under en längre tidsperiod.

I det reviderade förslaget har kompletteringar också skett avseende handläggning av riksfärdtjänstären, det vill säga regler kring ansökan, utredning, beslut och beställning. Detta nämns endast mycket kortfattat i de nuvarande riktlinjerna. Utifrån rättssäkerhetsaspekten är det viktigt att handläggningen är korrekt och enhetlig i staden.

Utöver revideringen av riktlinjerna för riksfärdtjänst anser socialförvaltningen att en översyn behöver göras i verksamhetssystemet Paraplyet avseende utredningsmallar mm. för riksfärdtjänst. I dagsläget finns ingen specifik sådan utan handläggaren är hänvisad att använda de andra mallar som finns där vilket inte är korrekt.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor, strategiska enheten. Förslaget har utarbetats i samråd med stadsledningskontorets juridiska avdelning och en arbetsgrupp med representanter från ett par stadsdelsförvaltningar. Även representanter från Äldreförvaltningen har inbjudits att delta i arbetsgruppen och har lämnat synpunkter på förslaget.

Därför behöver riktlinjerna revideras

Vissa förändringar har skett i lagen om riksfärdtjänst (1997:735) och i rättspraxis sedan de nuvarande riktlinjerna antogs 2006, men socialförvaltningen ser också ett behov av att revidera riktlinjerna för att utveckla avsnitten avseende handläggning. För att öka riktlinjernas användbarhet som stöd och vägledning i handläggningen ser socialförvaltningen ett behov av att revidera riktlinjerna då de nu gällande är mycket kortfattade, eller inte alls nämner, regler kring exempelvis hjälpmedel, utredning, och prövning av rätten till riksfärdtjänst när det gäller personer under 18 år.

De förändringar som har skett i lagtext och rättspraxis är framförallt:

Ny lagregel:

- I lagen om riksfärdtjänst 5 § har ett nytt stycke lagts till som säger att om den enskilde är under 18 år ska prövningen göras i förhållande till barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning. I praktiken innebär detta att beslutsfattaren ska ta ställning till huruvida ett barn i motsvarande ålder

utan funktionsnedsättning skulle kunna göra den resa för vilken den enskilde har ansökt om tillstånd för riksfärdtjänst, själv.

Nya prejudikat

- En dom från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) mål nr. 4942-10 har slagit fast att riksfärdtjänst inte ska beviljas för resor i samband med fackliga uppdrag, då dessa är tätt sammankopplade med personens arbete och det därmed är arbetsgivaren som ska bekosta sådana resor.
- En dom från Kammarrätten i Göteborg (KGG_4144-09) och en dom från kammarrätten i Stockholm (KST_7587-08) tydliggör att resor med riksfärdtjänst inte ska anses täckas av omkostnadsersättningen som ingår i assistansersättningen, när den enskilde behöver ha sin personliga assistent som ledsagare på resan.
- JO (3127-2006) uttalade år 2007 att beslut om tillstånd för resor med riksfärdtjänst normalt bör avse en resa i taget. Detta med hänvisning till att en behovsbedömning måste göras av beslutsfattaren inför varje resa utifrån den enskildes hälsotillstånd och vilken service, exempelvis ledsagning, som erbjuds vid de aktuella stationerna och terminalerna. Såväl den enskildes hälsotillstånd som serviceutbud vid olika stationer kan förändras över tid, varför det inte är möjligt att göra en bedömning för ett flertal resor under en kommande tidsperiod.

Övriga föreslagna förändringar redogörs för nedan.

Sammanfattning av föreslagna förändringar i riktlinjerna

Nya kapitel och rubriker

Strukturen för riktlinjerna har förändrats på så vis att de har delats in i fem olika kapitel med underrubriker. Utöver de nya kapitlen har tre nya avsnitt tillkommit som inte finns med i nuvarande riktlinjer. Av de avsnitt som finns med i de nuvarande riktlinjerna har flertalet kompletterats innehållsmässigt.

Kapitelindelningen ser ut som följer:

1. Inledning
2. Rätt till riksfärdtjänst
3. Handläggning av ärendet
4. Behov av stöd på resan
5. Övrigt

Nedan följer en genomgång av de nya kapitlen utifrån de huvudsakliga förändringar som skett i respektive avsnitt.

Rätt till riksfärdtjänst

I detta kapitel redogörs för reglerna kring vem som har rätt till riksfärdtjänst och att respektive stadsdelsnämnd ansvarar för personer som är folkbokförda i den egna nämnden. En hänvisning görs till riktlinjerna om ärendeansvar mellan stadsdelsnämnderna, för de situationer där frågetecknen kring detta kan uppstå (exempelvis när en person som ”tillhör” stadsdelsnämnd A bor i ett boende i stadsdelsnämnd B). I detta kapitel har också information tillkommit avseende hur prövningen av rätten till riksfärdtjänst görs när den enskilde är under 18 år. I 5 § lagen om riksfärdtjänst har ett stycke tillkommit som säger att prövningen ska göras i förhållande till barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning. Här finns också en hänvisning till föräldrabalkens (FB) 6 kap. som redogörs för närmare i kapitel 3 i riktlinjerna. Slutligen har ett tillägg gjorts i detta kapitel som tydliggör att riksfärdtjänst inte ska beviljas för att allmänna kommunikationer går för sällan eller vid fel tid, eller till resa med privatbil, hyrt fordon eller som ersättning till person som transporterar den enskilde.

Ett par exempel som finns i de nuvarande riktlinjerna och som inte längre är giltiga på grund av det nya prejudikatet från HFD har tagits bort ur detta kapitel.

Handläggning av ärendet

Detta är ett helt nytt kapitel. Innehållsmässigt är det mesta nytt även om några delar återfinns i nuvarande riktlinjer från 2006. Förändringarna redogörs här för under respektive underrubrik.

Ansökan

Här har tillkommit att ansökan kan vara såväl skriftlig som muntlig och att det tydligt ska framgå vad den avser, exempelvis resmål, ändamål med resan, eventuella behov av hjälpmedel och vilket färdmedel som krävs för resans genomförande. Vidare finns information om ansökningstid och hur beslutsfattaren ska hantera en ansökan som inkommer för sent för att hinna prövas innan det planerade resdatumet. Vidare nämns kort om företrädare för den enskilde vid ansökan.

Utredning

I detta avsnitt finns vägledning och information om utredningens syfte, vilken information som bör inhämtas i utredningen och bestämmelser om dokumentation av uppgifter. Vikten av att inhämta samtycke från den enskilde för att få ta kontakter med andra nämns också. Ett avsnitt handlar om prövningen av ansökan när den enskilde är under 18 år. Här hänvisas till 5 § i lagen om riksfärdtjänst och

till bestämmelserna om föräldraansvar enligt föräldrabalken 6 kap. Innebörden av båda dessa lagtexter är sammanfattningsvis att en jämförelse ska göras med ett barn i motsvarande ålder utan funktionsnedsättning och om bedömningen är att det barnet hade kunnat göra den resa som ansökan avser själv, ska inte riksfärdtjänst beviljas. Det betonas att föräldraansvaret ska kompensera för barnets ålder, inte för dess funktionsnedsättning. Detta innebär bland annat att om ett barn har en funktionsnedsättning som kräver resa med specialfordon ska riksfärdtjänst beviljas oavsett barnets ålder.

Vidare i detta avsnitt har det tillkommit att det i utredningen måste klargöras vilken typ av färdstätt som ska användas för den aktuella resan. Några olika exempel ges för att tydliggöra resonemanget. Det görs även ett påpekande att det idag ofta är billigare att resa med flyg än med tåg, och att om den enskilde kan resa själv med flyg men inte med tåg och flyg kan anses vara det normala färdstättet på den aktuella sträckan (t ex Göteborg-Luleå), ska inte riksfärdtjänst beviljas för flygresan.

Ett stycke har också tillkommit som handlar om den fortgående tillgänglighetsanpassningen av offentliga platser så som stationer, terminaler och hållplatser. Detta innebär i många fall att personer som endast behöver ledsagning vid av- och påstigning respektive för att ta sig mellan färdmedel på en station eller terminal, inte behöver beviljas detta av kommunen då servicen finns på plats.

Beslut om tillstånd för riksfärdtjänstresa

I detta avsnitt har bland annat tillkommit vägledning avseende vad som ska framgå av beslut och särskild information om avslagsbeslut. Det betonas också att en prövning enligt lagen om riksfärdtjänst inte inkluderar någon prövning utifrån skälig levnadsnivå eller goda levnadsvillkor, vilket skiljer denna lag från socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS). Därmed ska alltså inte något resonemang föras kring exempelvis ”hur många gånger per år det är skäligt att kunna åka och besöka en släkting” när beslut fattas om riksfärdtjänst. En förändring i detta avsnitt är tillägget att tillstånd för resa med riksfärdtjänst enligt huvudregeln beviljas för en resa i taget. Detta efter ett JO-uttalande (3127-2006) som kom år 2007. I undantagsfall kan dock flera resor beviljas i ett och samma beslut.

Vidare har det i detta avsnitt tillförts vägledning kring underrättelse om beslut och överklagande av beslut. Beslut om riksfärdtjänst kan överklagas hos förvaltningsrätten och överklagan ska ha inkommit till stadsdelsnämnden inom tre veckor från den dag då den enskilde fick del av beslutet. Det går att överklaga

avslag på ansökan om riksfärdtjänst, avslag på ansökan om ledsagning under resan, beslut om färdsätt och beslut om återkallelse av tillstånd och ändring av föreskrifter.

Beställning

Till detta avsnitt har det tillförts vägledning kring hur beställningen av resan normalt går till rent praktiskt samt olika koder som används vid beställning av riksfärdtjänst med flyg för att det ska framgå exempelvis om passageraren är blind eller behöver rullstol till planet. Här har också tillkommit information om avbokning av beställd resa med riksfärdtjänst.

Behov av stöd på resan

Detta kapitel innehåller några avsnitt som redan finns i riktlinjerna samt några nya. Här redogörs för nya avsnitt och förändringar i de redan existerande.

Personlig assistans

Detta avsnitt är nytt även om personlig assistans nämns kort i de nuvarande riktlinjerna. Nytt är informationen att hela reskostnaden för assistenten ska ersättas av kommunen då det enligt rättspraxis (kammarrätterna i Göteborg mål nr. 4144-09 och Stockholm mål nr. 7587-08) inte bedöms ingå i de omkostnader som ingår i den personliga assistansen. Detta gäller oavsett om den personliga assistansen är beviljad enligt LSS eller socialförsäkringsbalken (SFB).

Ledsagare

Nytt i detta avsnitt är bland annat information om tillgänglighetsanpassningen av stationer, hållplatser och terminaler samt om var man kan hitta information om detta för en specifik station. Även här framhålls att ledsagare inte behöver beviljas av kommunen om den enskilde klarar sig med den, idag ofta väl utbyggda, service som erbjuds på stationer och terminaler. Vidare finns vägledning kring anordnandet av ledsagare, som åligger den enskilde själv, och att det faktum att den enskilde inte kan ordna en ledsagare själv inte är skäl till resa med dyrare färdmedel. Den enskilde kan då ansöka om ledsagare för resan enligt SoL eller LSS. Att ledsagaren exempelvis är make/maka till den enskilde och därmed själv har intresse av en resa till ett semester mål, hindrar inte att denna är ledsagare. Ledsagaren reser även i detta fall avgiftsfritt.

Hjälpmedel

Detta avsnitt är nytt och innehåller information om reglerna kring att medföra hjälpmedel på resan. Huvudregeln är att personligt förskrivna hjälpmedel som behövs under själva resan får tas med. Om den enskilde har andra personligt

förskrivna hjälpmedel som inte behövs under själva resan men däremot under vistelsen, får dessa tas med om de inte påverkar valet av färdstätt. Om det däremot innebär att ett dyrare färdstätt behövs ska sådana hjälpmedel i första hand hyras eller lånas av kommun eller landsting på resmålet. Icke personligt förskrivna hjälpmedel som den enskilde önskar ha med på resan får tas med så länge det inte påverkar valet av färdstätt.

Övrigt

Idag finns inte någon specifik utredningsmall för riksfärdtjänst i Paraplysystemet varför andra mallar används. Socialförvaltningen ser därför ett behov av utveckling av lämpliga mallar i verksamhetssystemet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förslaget till nya riktlinjer för riksfärdtjänst och att socialförvaltningen i samråd med stadsledningskontorets IT-avdelning ser över behovet av mallar för utredning av riksfärdtjänst i Paraplysystemet.

Bilagor

1. Riktlinjer för riksfärdtjänst (förslag)